

Delilik: Oyundan Atılmak

Toplumun 'deli' dediği kişi, belki de oyunun bir oyun olduğunu fark edip kumandayı yere fırlatan tek akıllı oyuncudur.

Oyunun devam edebilmesi, sunucunun çökmemesi için en temel, en hayati şart, ne adalettir ne de hakikattir; o şart "Konsensüs"tür (Uzlaş). Hepimiz üzerinde ölü adam resimleri olan o renkli kağıtların (paranın) değerli olduğuna, kırmızı ışıktaki durulması gerektiğine, kravat takmanın ciddiyet göstergesi olduğuna ve sabah 9'da uyanmanın "erdemli" bir davranış olduğuna inanırız. Bu, Philip K. Dick'in gerçeklik tanımının tam tersine, **kitlesel ve organize bir halüsinasyondur**. Eğer milyonlarca insan aynı anda aynı halüsinasyonu görürse, tıp literatüründe buna "Normallik" denir.

Ama içlerinden biri, sadece bir tanesi çıkıp, "*Kral çıplak!*", "*Bu paralar sadece selüloz!*", "*Siz robotlarsınız!*" diye bağırmaya başlar ve o kağıtları yakarsa, sistemin "Anti-Virüs" programı derhal alarm verir. İşte bu "uyumsuz" (non-conformist) kişiye, onu diskalifiye etmek için "**Delî**" etiketi yapıştırılır.

Delilik, teknik olarak oyunun kurallarını reddetmek değil, oyunun "**kodlarını çözmektir.**"

Klinik olarak şizofren ya da psikotik olarak etiketlenen birey; aslında sistemin ona sunduğu, basitleştirilmiş ve sansürlenmiş "arayüzü" (**User Interface**) kullanmayı reddeden, kendi arayüzünü yaratmış oyuncudur. O,

bizim görmediğimiz (ya da konfor alanımız bozulmasın diye görmek istemediğimiz) o gizli bağlantıları, o çıplak kabloları götür. Sokaktaki bir kediyile bir Roma imparatoru gibi konuşabilir, çünkü onun kurduğu oyunda kedilerin statüsü ve "Lore"u (hikayesi) farklıdır.

Biz ona "Hasta" deriz. Neden? Çünkü o acı çektiği için değil, bizim ortak oyunumuzu, o kırılgan tiyatromuzu bozduğu için "hastadır". Onun varlığı, bizim oynadığımız oyunun ne kadar keyfi ve pamuk ipliğine bağlı olduğunu yüzümüze vurur.

Timarhaneler ve akıl hastaneleri, oyunun "**Banned List**" (Yasaklılar Listesi) deposudur. **Michel Foucault**, o anıtsal eseri *Deliliğin Tarihi*'nde, "Büyük Kapatılma"dan bahseder. Orta Çağ'da ve Rönesans'ta deliler, "Tanrı'nın dokunduğu", "hakikati gören" meczuplar olarak görülür, *Stultifera Navis* (Deliler Gemisi) ile nehirlerde dolaşır ya da köylerde serbestçe gezerlerdi. Onlar korkulan değil, gizemli figürlerdi.

Ancak **Modernite**, **Aydınlanma** ve özellikle **Kapitalizm**; "üretmeyen", "tüketmeyen" ve en önemlisi "tahmin edilemeyen" insanı tehlikeli buldu. Akıl çağı, deliliği duvarların, demir parmaklıkların arkasına hapsetti. Çünkü deli; sabah 9'da işe gitmez, kredi çekmez, vergi ödemez, reklamları izlemez ve "hazırol" komutunu almaz. Yani o, endüstriyel üretim bandı için "**Bozuk Bir Çip**", hatalı bir donanımdır ve sistemin selameti için ana karttan sökülüp atılmalıdır.

Deli, mutlak özgürlüğün en ürkütücü yüzüdür. Sokak ortasında avazı çıktığı kadar bağırın, kendi kendine gülen birini gördüğünüzde neden yolunuzu değiştirirsiniz? Size fiziksel zarar vereceği için mi? Hayır. Onun Jean-Jacques Rousseau'nun o meşhur "Toplumsal Sözleşme"sini herkesin önünde yırtıp atmış olmasından korkarsınız.

O size, *"Bak, ben hiçbir kurala uymuyorum, senin tanrına tapmıyorum, senin patronundan korkmuyorum ve hala hayattayım"* mesajını verir. İçimizdeki o bastırılmış, o medeniyet tarafından iğdiş edilmiş "çığlık atma isteğini" eyleme döktüğü için bizi tedirgin eder. Bizler maskelerle "Mış gibi" yapmaktan yorulmuş, nefessiz kalmış oyuncularız; deli ise maskeyi tamamen çıkarmış, belki de çıkarırken yüzünü parçalamış oyuncudur.

Sanatçılar, şairler ve dahiler; deliliğin sınırında (**Borderline**) dolaşan, o tekinsiz bölgeden kaçak veri getiren ajanlardır. **Salvador Dali**'nin eriyen saatleri, **Van Gogh**'un sarı buhranları veya **Nietzsche**'nin Torino'da bir atın boynuna sarılıp ağlayarak çöktüğü... Bunlar, o "karşı sunucudan" (**The Other Side**) getirilmiş ganimetlerdir (**Loot**). Toplum, ikiyüzlü bir tavırla bu ganimetleri sever, müzelerine koyar, milyon dolarlara satar ama onları getireni (deliyi) dışlar. Emily Dickinson'ın dediği gibi: *"Çok fazla delilik, en ilahi akıldır; çok fazla akıl ise, en koyu delilik."*

Belki de delirmek, oyunun artan zorluk seviyesine (**Difficulty Level**) ve vahşetine dayanamayan hassas bir zihnin, **"Emergency Exit"** (Acil Çıkış) kolunu çekmesidir. Anti-psikiyatri hareketinin öncüsü **R.D. Laing**, şizofreninin "hasta bir dünyada sağlıklı kalmaya çalışan zihnin stratejisi" olduğunu savunur. Gerçeklik (savaşlar, açlık, ihanetler) o kadar acı vericidir ki, zihin *"Ben artık oynamıyorum"* der ve kendi kurguladığı, daha renkli, daha kaotik ama en azından "kendine ait" bir dünyaya göç eder (Migration).

Joker karakterinin o meşhur, o rahatsız edici kahkahası; deliliğin bir hastalık değil, trajik bir **"Uyanış"** olabileceğini ima eder.

Herkesin bir amaç uğruna (para, aşk, kariyer, cennet) çırpındığı, "gelecek" diye bir hayale yatırım yaptığı bu dünyada; hiçbir amacı olmayan, plan yapmayan, sadece kaosun o muhteşem dansını izleyen kişi, oyunun en tehlikeli ama en özgür oyuncusudur.

O, kartların dağıtıldığı masayı deviren kişidir. Ve masa devrildiğinde, kazanan ya da kaybeden kalmaz; sadece oyun biter.

Bölüm Sonu Oyunu: "Normali Bozma (Glitch Olmak)"

Amaç: Toplumsal normların (yazılı olmayan kuralların) üzerimizdeki görünmez baskısını hissetmek ve kısa süreliğine "Arıza" çıkararak özgürleşmek.

Oyuncular: Tek Kişi.

Mekan: Kalabalık bir cadde, bir alışveriş merkezi veya toplu taşıma.

Oynanış:

1. **Görev:** Kalabalığın içinde, kimseye zarar vermeden ve suç teşkil etmeden, sadece "sosyal normlara aykırı" (garip) bir hareket yapın.
 - *Seçenek A (Geri Yürüyüş):* Kalabalık bir caddede, yüzünüzü geldiğiniz yöne değil, gittiğiniz yöne çevirmeden, yani "geri geri" yürüyün. (Yaklaşık 50 adım).
 - *Seçenek B (Duraklama):* Çok yoğun bir yaya trafiğinin ortasında (bir meydanda) aniden durun. Telefonunuza bakmayın, birini bekliyor gibi yapmayın. Sadece put gibi durun ve gökyüzüne bakın. (1 dakika).

Bölüm Sonu Oyunu: "Normali Bozma (Glitch Olmak)"

- *Seçenek C (Nesneyle Konuşma)*: Bir mağazadaki cansız mankene veya sokaktaki bir ağaca, sanki eski bir arkadaşınızmış gibi sesli bir şekilde "Naber, nasıl gidiyor?" diye sorun ve cevabı bekliyormuş gibi dinleyin.
- 2. **Gözlem**: İnsanların bakışlarını (The Gaze) üzerinizde hissedin. O bakışlardaki "Acaba deli mi?" yargısını, korkuyu ve uzaklaşma isteğini fark edin.
- 3. **Analiz**: O an hissettiğiniz utanç ve gerilim, "Normal" denilen hapishanenin duvarlarıdır. O duvarları bir anlığına esnetmek, sistemde bir "Glitch" (Hata) yaratmaktır.

Kazanım: Normalliğin ne kadar pamuk ipliğine bağlı olduğunu ve "deli" etiketinin sadece "bizim gibi davranmayan" anlamına geldiğini anlamak.